

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

Кафедра української літератури

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Науковий семінар
з проблем викладання української літератури
вибіркова

Освітньо-наукова
програма

«Українська мова та література»

Спеціальність

014 Середня освіта
(українська мова та література)

Галузь знань

01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти

другий (магістерський)

Факультет

філологічний

Мова навчання

українська

Розробники: Ковалець Лідія Михайлівна – доктор філологічних наук,
професор кафедри української літератури.

Профайл викладача:

<http://philology.chnu.edu.ua/?personnal=%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b5%d0%bb%d0%b5%d1%86%d1%8c-%d0%bb%d1%96%d0%b4%d1%96%d1%8f-%d0%bc%d0%b8%d1%85%d0%b0%d0%b9%d0%bb%d1%96%d0%b2%d0%bd%d0%b0#more-1031>

Контактний телефон: +380958430185

E-mail: lidijakovalets@chnu.edu.ua; lidijakovalets@gmail.com

Консультації онлайн-консультації на платформі Google Meet (середа 14.30 – 15.30)

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Вивчення курсу «Науковий семінар з проблем викладання української літератури» передбачає ознайомлення майбутніх учителів-філологів із ключовою проблемою історико-літературного вивчення українського письменства – зрозумінням автора, як творця того чи іншого хрестоматійного тексту і як неповторної людської індивідуальності. Йдеться про засвоєння матеріалу, пов'язаного з основними досягненнями в науковому дослідженні відповідної літературознавчої і психологічної проблематики, а саме узагальненням історій становлення та розвитку художніх обдарувань письменників, особливостей їхнього художнього самовираження, психології творчих здібностей, обдарованості тощо.

2. Мета навчальної дисципліни:

ознайомлення студентів із сучасними підходами до проблеми вивчення індивідуальності письменника у старших класах загальноосвітньої школи, озброєння магістрантів ефективними методиками формування високих моральних якостей у процесі вивчення життєвого та творчого шляху українських митців художнього слова.

Переваги вивчення дисципліни:

- піднесення загальної освіченості студентів у цілому, гуманітарної освіти зокрема;
- набуття ними базових знань при вивченні особистості письменника, необхідних для повноцінної самореалізації в суспільстві;
- формування читацької культури студентів, розвиток їх естетичних уподобань і смаків, розвиток уміння психологічно аналізувати біографію та творчість письменника з огляду на цілісну його особистість та сприйняття його в першу чергу як особистості, як людини, а вже потім як письменника.
- вивчення індивідуальності письменника в національному і світовому культурологічному контекстах, української літератури – у міжпредметних зв'язках.
- аналіз теоретичних засад процесу вивчення життєвого та творчого шляху автора, котрий вивчається у школі;
- дослідження виховного потенціалу біографічного матеріалу в 9–11-х класах середньої школи

3. Пререквізити. Ефективному засвоєнню дисципліни сприяють курси: «Психологія», «Педагогіка», «Соціологія», «Риторика», а також історико-літературні курси, що стосуються українського та зарубіжного письменства.

4. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути таких **компетентностей**:

Загальні:

- уміння ефективно забезпечити проведення кваліфікованих досліджень у галузі лінгвістики, літературознавства та дидактики викладання, виявити мовне явище, зібрати матеріал, систематизувати та описати його, відтворювати природу лінгвістичних універсалій, проводити дослідження структурно-змістовної комунікативної організації та функціонування мовленнєвих явищ, розробляти актуальні проблеми сучасного, загального та галузевого мовознавства, теорії та методики викладання мови (у тому числі як іноземної), аналізувати ідейно-художній зміст літературних творів і творчості письменників у контексті актуальних вимог сучасного літературознавства, давати науково-методологічну оцінку явищам літературного процесу в Україні та за її межами,

користуватися різними методами і методиками наукового дослідження мовного та літературного матеріалу із застосуванням сучасної методології, використовувати у своїй діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію тощо;

- готовність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації та реалізації особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, мотивація до саморозвитку й підвищення рівня кваліфікації;
- перманентне самозбагачення науково-практичними досягненнями в галузі філології, володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, уміння користуватися друкованими та електронними джерелами інформації, обробляти її відповідно до мети і завдань педагогічного процесу.

Фахові:

- уміння забезпечувати писемну і усну комунікацію у різних галузях господарства, науки і культури, кваліфіковано перекладати з української мови на інші слов'янські та неслов'янські мови, розуміти особливості мовленнєвої ситуації в здійсненні процесу міжкультурного спілкування, застосовувати у процесі комунікативної діяльності різні типи обробки інформації (доповідь, реферування, анотацію, коментар, резюме), використовувати сучасні електронні мережі з метою ефективної комунікації;
- знання сучасних літературних течій, навички інтерпретації художніх творів та аналізу літературної творчості;
- уміння забезпечити належний методичний рівень усіх форм занять, вибрати оптимальний метод навчання української мови та літератури з урахуванням психолого-педагогічної характеристики аудиторії та реалізувати його, методично забезпечити самостійну роботу учнів та студентів, здійснювати керівництво науково-дослідною роботою студентів, скласти план науково-дослідницької роботи, використовуючи фахову літературу та сучасні джерела наукової інформації, скласти та підготувати до друку методичні вказівки, збірники вправ, посібники тощо.

Також результатом вивчення даної навчальної дисципліни має бути здатність студента знати:

- відмінність між поняттями «біографія», «творча манера» й «особистість письменника»;
- принципи вивчення у школі особистості майстра художнього слова;
- методи та прийоми вивчення особистості письменника на уроках літератури.

вміти:

- давати характеристику особистості письменника, творчість якого розглядається в 9–11 класах загальноосвітньої школи;
- обирати найдоцільніші методи та прийоми з метою формування передовсім моральних якостей старшокласників;
- методично правильно проводити уроки з вивчення постаті письменника;
- інтерпретувати літературні твори;
- створювати і творчо вирішувати проблемні завдання;
- організовувати навчально-пошукову роботу учнів.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Науковий семінар з проблем викладання української літератури					
Форма	підгот	Семес	Кількість	Кількість годин	Вид

навчання			кредитів	Годин	змістових модулів	Лекції	Практичні	Семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	підсумкового контролю
Денна	1	2	3	90	2		30			50	10	залік
Заочна	1	2	3	90	2		8			78	4	залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	С	лаб	інд	с.р.		Л	С	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми занять	Змістовий модуль 1. Теоретичні засади процесу вивчення індивідуальності письменника у школі											
Тема 1. Предмет спецкурсу. Вивчення особистості письменника як методична проблема. Огляд відповідних науково-методичних публікацій у періодичних виданнях за останні календарні роки	16		5		2	9	16		2		1	13
Тема 2. Проблема вивчення біографії письменника в практиці викладання літератури	15		5		2	8	15		1		1	13
Тема 3. Форми та методи вивчення у школі індивідуальності письменника	14		5		1	8	14		1			13
Разом за змістовим модулем 1	45		15		5	25	45		4		2	39
Теми занять	Змістовий модуль 2. Виховання старшокласників у процесі дослідження на уроках літератури індивідуальності письменника											
Тема 1. Принципи естетизму та екзистенціалізму у процесі вивчення життєвого шляху письменника	15		5		2	8	16		2		1	13
Тема 2. Роль мемуарної та епістолярної спадщини письменника	16		5		2	9	15		1		1	13

у формуванні моральності учнів												
Тема 3. Підведення підсумків роботи	14		5		1	8	14		1			13
Разом за змістовим модулем 2	45		15		5	25	45		4		2	39
Усього годин	90		30		10	50	90		8		4	78

5.3.1. Тематика індивідуальних завдань

Підготувати реферат за тематикою спецкурсу.

№	Назва теми
1	Формування моральних якостей старшокласників під час вивчення постаті Григора Тютюнника.
2	Щоденникові записи Василя Симоненка як засіб формування почуття національної гідності учнів на уроці літератури.
3	Формування моральних почуттів старшокласників у процесі вивчення особистості Івана Багряного.
4	Євген Маланюк: мемуарна та епістолярна спадщина як джерело дослідження старшокласниками індивідуальності письменника.

5.3.2. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Вивчення особистості письменника як методична проблема. Огляд відповідних науково-методичних публікацій у періодичних виданнях за останні календарні роки
2	Проблема вивчення біографії письменника у практиці викладання літератури
3	Форми й методи вивчення у школі індивідуальності письменника
4	Принципи естетизму та екзистенціалізму у процесі вивчення життєвого шляху письменника
5	Роль мемуарної та епістолярної спадщини письменника у формуванні моральності учнів

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

поточного контролю:

- усна відповідь студента під час семінарського заняття;
- письмові завдання;

підсумкового контролю:

- залік (білети).

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- самостійні письмові роботи;
- семінарські заняття.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка А (90-100 балів). Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.

Оцінка В (80-89), оцінка С (70-79). Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

Оцінка D (60-69). Студент у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

Оцінка Е (50-59). Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Оцінка FХ-F (0-49). Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

Розподіл балів, які отримують студенти

ЗМ № 1 (30 балів)			ЗМ № 2 (30 балів)			Підсумковий контроль (залік)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

7. Рекомендована література

7.1. Базова (основна)

1. Волошина Н. Уроки позакласного читання у старших класах: Пос. для вчителя. К.: Рад. шк., 1988. 174 с.
2. Гомон П. До проблеми сучасного прочитання літературних творів // Дивослово. 2001. № 2. С. 41–43.
3. Гомон П. Чи зможемо перейти Рубікон (До питання концепції літературної освіти) // Дивослово. 2000. № 10. С. 39–43.
4. Демчук О. Життєпис письменника: Конспекти нестандартних уроків. К.: Педагогічна преса, 2002. 192 с.
5. Захарова В. До проблеми виховних можливостей уроків літератури // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. К.: НПУ, 1999. Вип. 2. С. 331–336.
6. Концепція літературної освіти в 11-річній загальноосвітній школі // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназ., ліц. та колег. 2010. № 10.

7. Концепція національного виховання // Рідна школа. 1995. № 6. С. 18–25.
8. Мірошник С. Творчі роботи на основі асоціацій // Дивослово. 2003. № 2. С. 59–64.
9. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підруч. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 432 с.
10. Міщук Р. Проблеми сучасного прочитання української класики // Слово і Час. 1994. № 6. С. 44–49.
11. Наукові основи методики літератури: Навчально-методичний посібник / За ред. Н. Волошиної. К.: Ленвіт, 2002. 344 с.
12. Овдійчук Л. Вивчення особи письменника // Українська мова і література в школі. 2004. № 4.
13. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2000. 384 с.
14. Пахаренко В. Основи теорії літератури. К.: Генеза, 2009. 296 с.
15. Програми для загальноосвітньої школи з української літератури.
16. Пультер С., Лісовський А. Методика викладання української літератури. К., 2010. 144 с.
17. Семенова А., Паламар О. Уроки майстерності вчителів української літератури. Тернопіль, 2009. 320 с.
18. Семенов О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О.М. Семенов. К.: Фенікс, 2008. 288 с.
19. Сиротенко В., Суровцева Р. Історія української літератури ХХ сторіччя та методика її викладання. К., 2019. 392 с.
20. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах. К.: Ленвіт, 2011. 291 с.
21. Солдатенков М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: монографія. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. 198 с.
22. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі: Метод. пос. для вчителя. К.: РВЦ «Проза», 1993. 255с.
23. Степанишин Б. Література – вчитель – учень: Посібник для вчителя. К.: Освіта, 1993. 240 с.
24. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція. К.: Міленіум, 2002. 320 с.
25. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
26. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція. К.: Міленіум, 2002. 320 с.

7.2. Допоміжна

1. Андрусенко В. Кодекс честі як імператив життя: на прикладі життя і творчості Ліни Костенко // Дивослово. 2003. № 3. С. 43–48.
2. Богдан Л., Трескунов М., Клименко Ж. Біографічний аналіз // Всесвітня література в середніх закладах України. 2004. № 6. С. 30–33.
3. Варенко В. Вивчення творчості українських письменників ХІХ – початку ХХ століття як засіб формування християнських моральних цінностей у старшокласників (культурологічний аспект). Навчальний посібник. К.: Вид-во Європейського університету, 2005. 160 с.

4. Волошина Н.Й. Вивчення біографії письменника в єдності з його творчістю // Українська література в загальноосвітній школі. 2003. № 8. С. 2–4.
5. Гордієнко О. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення біографії письменників на уроках зарубіжної літератури // Зарубіжна література в навчальних закладах України. 2002. № 3. С. 8–11.
6. Дробот В. Изучение биографии писателя в единстве с его творчеством // Совершенствование изучения русской литературы: Пособие для учителя / Под ред. А. Мазуркевича и В. Гречинской. К. : Радянська школа, 1985. 256 с.
7. Жила С. «Творчість Довженка – це насамперед він сам» (До проблеми вивчення біографії Довженка у взаємозв'язку з суміжними видами мистецтва) // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2002. № 3.
8. Захарова В. Формування моральних якостей в учнів на прикладі життя і творчості І. Багряного // Українська література в загальноосвітній школі. 2004. № 4. С. 34–40.
9. Коляда І. «Адже він був живою людиною, і нічого людське не було йому чуже»: кохання у житті М. Коцюбинського // Історія в школі. 2010. № 56. С. 21–27.
10. Лобода Л. Формуючи цілісну національну особистість: методологічні зауваги до вивчення творчості М. Коцюбинського // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2010. № 5. С. 20–24.
11. Михида С. М. Коцюбинський у рецепції рідних та близьких: штрихи до психологічного портрета // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2005. № 4. С. 97–103.
12. Міхно О. Психолого-педагогічні засади дослідження діяльності старшокласників у процесі вивчення української літератури // Українська література в загальноосвітній школі. 2006. № 8. С. 12–16.
13. Міхно О. Формулювання гіпотез і постановка запитань у дослідницькій діяльності учнів // УЛ в ЗОШ. 2009. № 1. С. 8–10.
14. Овдійчук Л. Вивчення особи письменника // Українська мова і література в школі. 2004. № 4.
15. Слоньовська О. Конспекти уроків з української літератури: Нове прочитання творів. 9 клас. К.: Рідна мова, 2001. 592 с.

8. Інформаційні ресурси

1. www.chtyvo.org.ua
2. www.diasporiana.ua
3. www.hurtom.com
4. www.litopys.org.ua